

Nr 628

Av fröken Mattson m. fl., angående arbetslösheten bland kvinnor.

(Lika lydande med motion nr 783 i Andra kammaren)

I statsverkspropositionen, bilaga 13, uttalas att den ekonomiska bedömning som legat till grund för utformningen av finansplanen innefattar ett antagande om fortsatt hög ekonomisk aktivitet under 1966. Efterfrågan på arbetskraft kommer således att vara hög. Arbetsmarknadspolitikens uppgift blir att ytterligare intensifiera strävandena att effektivt tillvarata alla tillgängliga arbetskraftsresurser och att dämpa och säsongmässigt utjämna efterfrågan så att balans kan upprättas på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund är det svårt att förstå den pessimistiska bedömning som 1965 års långtidsutredning (SOU 1966: 1) lagt på möjligheterna att höja de gifta kvinnornas förvärvsfrekvens fram till och efter 1970. Frånräknar man den särskilt under fjolåret påtagligt stora invandringen av utländsk arbetskraft består den möjliga nettoökningen av tillgången på arbetskraft av ca 110 000 förvärvsarbetande nästan enbart av gifta kvinnor. Även om man räknar med en årlig invandring av 10 000—14 000 utländska arbetare kommer dessa säkerligen, liksom under 1965, endast att bidra till att den redovisade minskningen av manlig arbetskraft blir något mindre i statistiken, medan endast gruppen gifta kvinnor nu som i framtiden kan visa ökat procenttal. Att därför i likhet med långtidsutredningen tänka sig ett »tak» för de gifta kvinnornas förvärvsarbete framstår som egendomligt, då det i februari 1965 fanns 185 000 kvinnor, gifta och ogifta, vilka önskade arbete på hel- eller deltid — alltså redan detta ett väsentligt högre tal än den av utredningen fastställda möjliga nettoökningen.

Det är glädjande att arbetsmarknads- och statliga myndigheter kunnat ta krafttag för att trygga den utländska arbetskraftens sociala och arbetsmarknadsmässiga villkor, något som fint manifesterades månaderna före årsskiftet. Men även om invandringen av denna utländska arbetskraft stiger till samma omfattning som november—december 1965 är det dock kvinnorna som utgör och framdeles kommer att utgöra vårt huvudsakliga för att inte säga enda tillskott på arbetskraft. Vi anser oss därför ha goda grunder att förvänta att samma resurser och samma beslutsamma handlande sätts in, då det gäller att trygga kvinnornas möjligheter till arbetstillfällen samt till de utbildnings- och omskolningsåtgärder som är förknippade härmed.

Härvidlag spelar de lokaliseringpolitiska åtgärderna en mycket stor roll. De riktlinjer för lokaliseringpolitiken som antogs 1964 har nu börjat tillämpas. Den organisation som byggts upp syftar till att förstärka planeringsresurserna på olika nivåer och verka för samordning av insatserna. Vid sidan av lokaliseringsberedningen har i varje län inrättats ett planeringsråd, knutet till länsstyrelsen, med uppgift att behandla bl. a. frågor om samhällsplanering samt näringslivets lokalisering.

Då råden tillsattes kom endast en kvinna in som ordinarie ledamot, medan ett fåtal kvinnor placerades på suppleantplats. Ehuru få kvinnor sitter med i landstingens förvaltningsutskott och Kungl. Maj:t endast erhöll förslag på män i den lista kandidater, som de stora organisationerna upprätade — vilket gör det förklarligt att männen så helt dominerar — är det ändå ur många synpunkter beklagligt att råden fått den sammansättning som de nu har. Med tanke på kvinnornas nyckelställning på dagens och morgondagens arbetsmarknad borde det vara planeringsrådets speciella uppgift att beakta kvinnornas situation och på ett helt annat sätt än hittills aktivt bidra till att kvinnorna bereds arbetstillfällen på samma differentierade urvalsbasis som männen. I den diskussion, som föregår ställningstagande i olika fall, borde också de kvinnliga synpunkterna vara representerade. Att kanalisera dessa synpunkter och få till stånd en allsidig diskussion kring dessa viktiga frågor är en viktig uppgift för de nu arbetande planeringsråden.

Det räcker nämligen inte med att »manlig» industri kompletteras med arbetstillfällen, som enligt traditionell uppfattning anses speciellt lämpliga för kvinnor. Vi måste på ett helt annat sätt se arbetsmarknaden som en helhet. Slopas inte könsgränserna kommer lokaliseringsstödet att få en närmast motsatt effekt mot den avsedda; möjligheten att behålla den manliga arbetskraften på en ort, där det beretts arbete för männen, försvinner i och med att kvinnornas sysselsättningsförväntningar inte uppfylls. Vi vill erinra om att bankoutskottet i sitt utlåtande nr 48/1964 som svar på och med instämmande i motionerna I: 879 och II: 1081 uttalat, att en helhets-syn över arbetsmarknaden och dess problem måste komma till stånd och att gränserna mellan »manlig» och »kvinnlig» sysselsättning elimineras om lokaliseringpolitiken skall få de allmänsyftande verkningar som förväntas.

Av denna anledning finns det skäl ifrågasätta om lokaliseringsstöd över huvud taget skall utgå till företag, som ensidigt ämnar utgå från tillgången på manlig arbetskraft på en ort. Genom detta snäva betraktelsesätt accelereras ofta en utveckling som i många fall kunde ha fått ett helt annat förlopp. Ett samhälles möjligheter att bestå beror i hög grad på om det anses som attraktivt av de yngre generationerna. Vid en sådan bedömning betyder förekomsten av arbetstillfällen för både män och kvinnor mycket.

Ett definitivt ställningstagande till dessa villkor för lokaliseringsstöd åt företagen torde det dock vara för tidigt att nu, så snart efter detta stöds

inrättande, föreslå riksdagen. För att underlätta riksdagens möjligheter att följa den kommande utvecklingen anser vi det dock nödvändigt att en prövning kommer till stånd om möjligheterna för arbetsmarknadsstyrelsen att regelmässigt redovisa utvecklingen av lokaliseringsstödet och den nyanställda arbetskraftens könsvisa fördelning, detta senare väsentliga uppgifter som inte står att finna i hittills utgivna rapporter.

Prognoserna för dagens och morgondagens utveckling rymmer inte minst för kvinnorna, med tanke på den omställning som väntar under 1970-talet, många stora och komplicerade frågeställningar, som endast kan bringas till sin lösning genom aktiva samhällsinsatser. 1965 års långtidsutredning har berört en del av den problematik som rymts kring det svenska näringslivets ökade behov av arbetsinsatser i ett skede, då såväl männens som de ogifta kvinnornas procentuella andel i befolkningstalet minskar, medan de gifta kvinnornas andel som enda befolkningsgrupp ökar. Vi instämmer i utredningens slutsatser att kvinnornas möjligheter att göra sin insats i arbetslivet inte endast beror på rent arbetsmarknadsmässiga och lokaliseringsmässiga åtgärder utan även kommer att formas av socialpolitiken. Det i statsverkspropositionen signalerade höjda stödet åt barndaghemmen ökar möjligheterna för de kvinnor, som så vill, att gå ut i förvärvslivet också medan barnen är små. Ett ökat stöd till barnfamiljerna, utformat så att det läggs som ett väsentligt bidrag till den yngsta generationen, samt en skattepolitik som på lång sikt utformas efter individens ekonomiska villkor och inte efter civilstånd eller kön kommer också att kunna ändra dagens tämligen pessimistiska bedömningar av kvinnornas utsikter på 1970-talets arbetsmarknad.

Jämsides härmed krävs dock att kvinnorna bereds möjligheter till arbete på samma villkor och inom samma grenar som männen genom lämpliga åtgärder som omskolning, utbildning m. m. Arbetsförmedlingsinsatserna får för kvinnornas del inte utformas så, att de slussas till företag som genom lönesättning och personalpolitik har svårigheter att behålla arbetskraften. Inte heller bör som hittills den mindre utbildade kvinnliga arbetskraften nästan undantagslöst hänvisas till tekniskt eftersläpande företag och branscher med låga löner, vilka därigenom längre kan hållas vid liv. Inte minst med tanke på denna felaktiva praxis vore det lyckligt om kvinnosynpunkter kunde ledas in till planeringsråden så att dessa speciella men för framtiden så väsentliga frågeställningar kunde få en allsidig belysning och så gynnsamma lösningar som möjligt.

I avvaktan på en sådan utveckling synes det oss önskvärt med en prövning av arbetsmarknadsstyrelsens möjligheter att åt riksdagen ge en förtäpande redovisning även av den dolda arbetslöshet, som ännu inte kommit fram och totalbelysts, samt av kontakten mellan arbetsförmedlingsmyndigheterna och de latent arbetslösa kvinnorna.

Någon verkligt realistisk och tillförlitlig inventering av antalet kvinnor

som önskar men inte kan erhålla arbete existerar ännu ej, och de siffror över antalet arbetssökande, som förmedlingsmyndigheterna redovisar, ger ingen bild av det verkliga läget. Alltför många kvinnor på alltför många orter underlåter att anmäla sig till arbetsförmedlingen, eftersom de pessimistiskt bedömer sina utsikter att erhålla arbete som små eller i de flesta fall obefintliga.

Utan en sådan landsomfattande arbetslöshetsinventering — en inventering som långtidsutredningen ersatt med hypotetiska bedömningar om kvinnors och familjers personligt färgade framtida sysselsättningsönskemål — går det inte att få uppgifter om hur stor den faktiska arbetskraftstillgången av kvinnor är och kan man heller inte få ett grundmaterial för bedömning av de steg som bör tas i samhällets och kvinnornas eget intresse.

Med stöd av vad som ovan framförts hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning om möjligheter och metoder att fortlöpande få en redovisning av den dolda arbetslösheten bland kvinnorna och kontakterna mellan arbetsförmedling och de latent arbetslösa kvinnorna jämte en regelmässig redovisning av utvecklingen av lokaliseringsstödet samt den nyanställda arbetskraftens fördelning.

Stockholm den 26 januari 1966

Lisa Mattson

Ingeborg Carlqvist

Dagmar Ranmark

Lilly Ohlsson

Maja Nilsson

Margit Lundblad

Annie Wallentheim